Prof. JUDr. Vladimír Týč, CSc.

PRÁVO EVROPSKÉ UNIE

obecná část

Masarykova univerzita 2012

Prof. JUDr. Vladimír Týč, CSc.

PRÁVO EVROPSKÉ UNIE

přednáška 6.11.2009

EkF VŠB-TU Ostrava 2009

Přednost práva EU

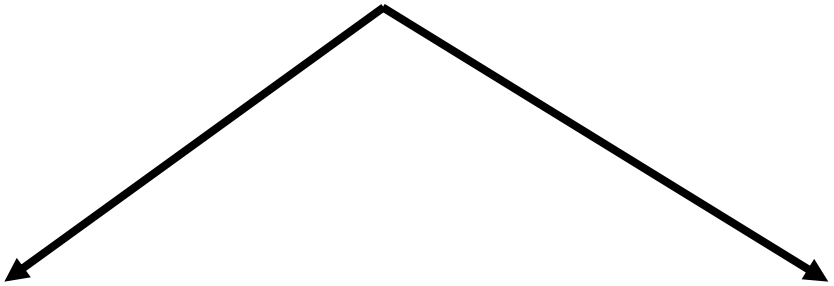

- národní právo nahrazeno:
  - **Přímý účinek**
- národní právo nenahrazeno:
  - **Nepřímý účinek**
  - **Odpovědnost státu**

Přednost práva EU

- založena **judikaturou ESD**
- důvod: právo EU = **autonomní právní řád** zavazující členské státy a jednotlivce
- ustanovení národního práva je nebo není **nahrazeno** právem EU
- je-li nahrazeno ustanovením práva EU: zůstává v platnosti, ale **nemůže být aplikováno (aplikační přednost** práva EU)
- přednost práva EU jako **absolutní** ?
- základní judikát: Costa v. ENEL 6/64

Přímý účinek práva EU

- ustanovení práva EU je přímo aplikovatelné **na jednotlivce** – není potřeba národních prováděcích pravidel

- **základní podmínky přímého účinku:** ustanovení je (1) **přímo aplikovatelné** (self-executing) a (2) **bezpodmínečné**

Přímý účinek práva EU – pokrač.

- **přímá aplikovatelnost:** faktická vlastnost právní normy - není potřeba národních prováděcích pravidel, je to předpoklad přímého účinku **self-executing**

- **přímý účinek:** právní vlastnost právní normy, důsledek přímé aplikovatelnosti = bezprostřední závaznost

prameny sekundárního práva v jednotlivých vztazích

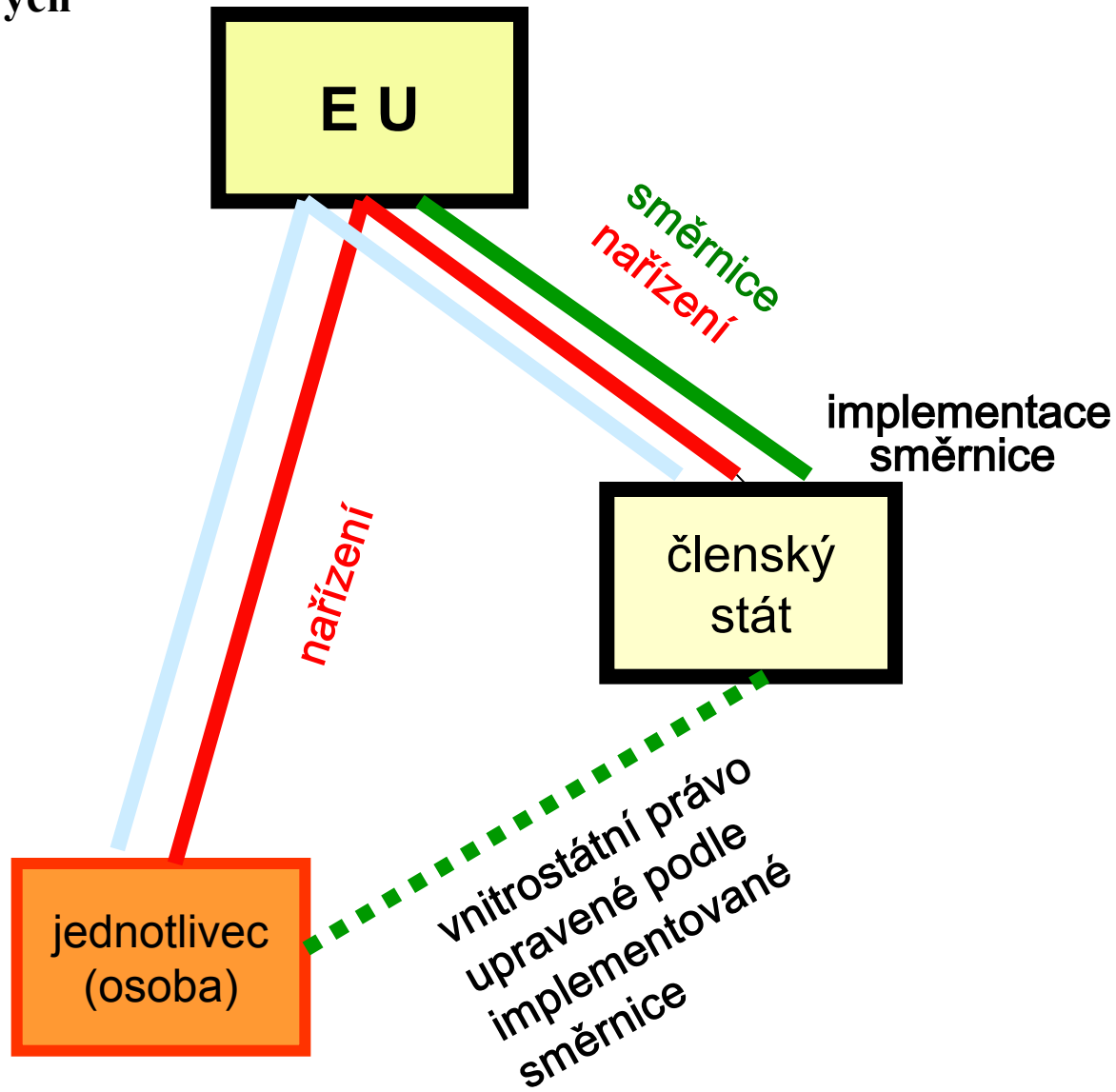

Přímý účinek II

- jednotlivec se může dovolat ustanovení práva EU před národním soudem proti státu (př.úč. **vertikální vzestupný**) nebo proti jinému jednotlivci (př.úč. **horizontální**)
- stát se může dovolat ustanovení proti jednotlivci (př.úč. **vertikální sestupný**)

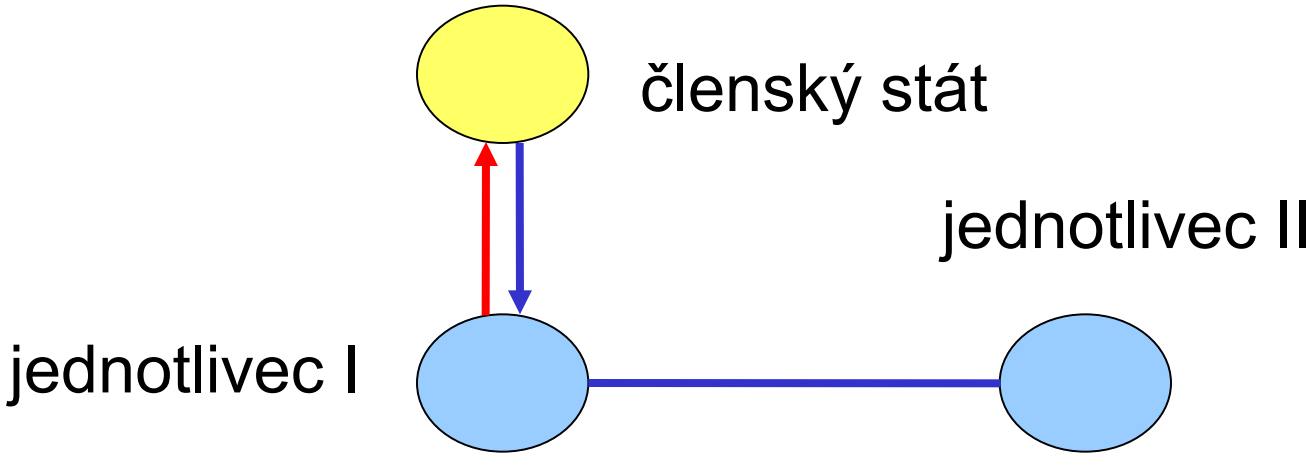

Přímý účinek III
jednotlivé prameny práva

- Nařízení: ano, všechny typy přímého úč.
- Směrnice: ne, ale … (jen vertikální vzestupný)
- Primární právo (Smlouvy): záleží na povaze ustanovení, pokud ano, všechny typy přímého účinku.
- *Ve všech případech musí být dány podmínky pro přímý účinek (přímá aplikovatelnost, nepodmíněnost).*

Přímý účinek ustanovení primárního práva

- 1. ustanovení je přímo aplikovatelné (self- executing): ANO (čl. 101)
- 2. ustanovení není přímo aplikovatelné, netýká se přímo jednotlivce: NE (býv. čl. 10, nyní čl. 4 SEU)
- 3. Pochybnosti: judikatura ESD (čl. 157)

Přímý účinek směrnic

- za normálních okolností není – neaplikují se (předpokládaná implementace do národního práva)
- implementace nesprávná nebo opožděná: jednotlivec se může dovolat svých práv přímo – na základě směrnice. = Přímý účinek možný, ale jen vertikální vzestupný.
- judikatura: van Duyn, Ratti, Kolpinghuis

Přímý účinek neimplementované směrnice

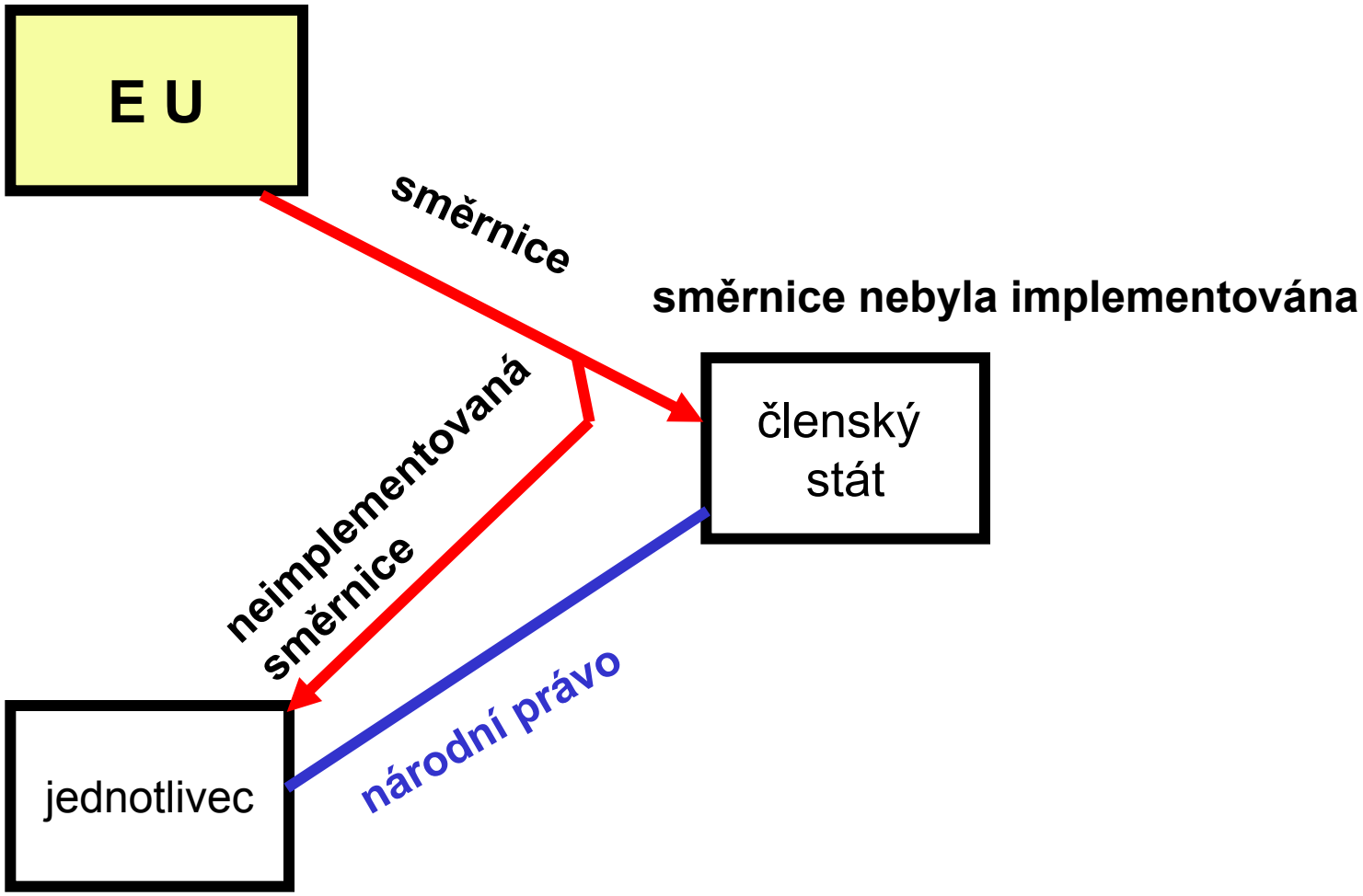

Judikatura ke směrnicím

- Ratti – 1978
- Kolpinghaus Nijmegen – 1987
- von Colson – 14/83
- Faccini Dori - C-91/92
- Francovich - 6,9/90
- Brasserie du Pecheur C-46/93
- Kobler - C-224/01

Nepřímý účinek směrnic

- Směrnice nebyla včas správně implementována a její přímý účinek je nemožný
- Ustanovení národního práva musí být interpretováno podle směrnice
- Interpretace nahrazuje chybějící implementaci
- Jen je-li možný různý výklad
- Judikatura: von Colson, Marleasing

Odpovědnost státu I

- Směrnice nebyla včas správně implementována a její přímý účinek je nemožný
- Členský stát pak **odpovídá za škodu vzniklou jednotlivci** a způsobenou neimplementací směrnice
- Judikatura: Francovich (C-6,9/90), Brasserie du Pecheur (C-46,48/93), Kobler (C-224/01)

Odpovědnost státu II

- **PODMÍNKY ODPOVĚDNOSTI**
- **FRANCOVICH:**
- a) účel směrnice: subjektivní práva jednotlivce
- b) obsah subjektivních práv lze specifikovat
- c) příčinná souvislost
- **BRASSERIE DU PECHEUR:**
- d) porušení práva dostatečně závažné
- e) náhrada škody podle vnitrost. práva, i úroky
- f) objektivní odpovědnost (nikoli zavinění)

Odpovědnost státu III

- **PRVKY ODPOVĚDNOSTI**
- a) subjekt – členský stát
- b) subjektivní stránka: objektivní odpovědnost
- c) objektivní stránka:
  - protiprávní jednání
  - škoda a její náhrada
  - příčinná souvislost
  - vztah mezi přímým účinkem a odpovědností: není

Odpovědnost státu IV

- **DALŠÍ VÝVOJ JUDIKATURY**
- **Faccini Dori** (C-91/92) („účel směrnice“)
- Palmisani (C-261/95) (národní režim = standard)
- **KÖBLER** (C-224/01): soud nejvyššího stupně a předběžná otázka

Pravomoci EU
ve vztahu k členským státům

- **výlučné**

- **nevýlučné**
  - princip subsidiarity
  - princip proporcionality

- **koordinační**

Lisabonská smlouva – vstup v platnost

- místo ES + EU = jen EU bez pilířů
- Smlouva o EU, Smlouva o fungování EU
- institucionální změny – předseda ER, MZV, posílení rozhodovací funkce větších států v Radě a Evropského parlamentu
- přednost práva EU
- Listina základních práv EU – (ne)závazná
- podrobné vymezení pravomocí
- možnost vystoupení z EU, nelze vyloučit člena
- klauzule passerelle

Sbližování práva v EU

Jednotný vnitřní trh

Pojem jednotného vnitřního trhu - 1

- **4 základní svobody** – volný pohyb
  - zboží,
  - osob,
  - služeb,
  - kapitálu
- **Prostor svobody, bezpečnosti a spravedlnosti**

Pojem jednotného vnitřního trhu - 2

- **společné politiky**
  - **základní (původní** - již ve společném trhu) – zemědělská, dopravní, společná obchodní, sociální, (soutěžní)
  - **novější (Maastricht** – až v jednotném vnitřním trhu) –
    - vízová, azylová a přistěhovalecká,
    - hospodářská a měnová,
    - ochrana spotřebitele,
    - hospodářská a sociální soudržnost,
    - ochrana životního prostředí,
    - rozvojová spolupráce aj.

Sbližování (harmonizace) práva

- Právní režim EU tvoří:
  - vlastní **předpisy EU** – primární právo, nařízení platné ve všech členských státech
  - právní předpisy **členských států** přizpůsobené (modifikované) podle směrnic = výsledek **sbližování práva**
    - předěl: 1986 – JEA (kvalifikovaná většina)

Společný trh x jednotný vnitřní trh

- **přechod** od společného trhu k jednotnému vnitřnímu trhu (vyšší stupeň): cca 1993
- **právní nástroje:** Jednotný evropský akt 1986, Maastrichtská smlouva
- ql a qt rozšíření 4 základních **svobod**
- Maastricht: zavedení **nových společných politik,** perspektiva jednotné měny

Čtyři základní svobody

volný pohyb:

1. zboží (volný obchod)
2. osob (práce, podnikání, 0)
3. služeb
4. kapitálu (platby, investice)

Volný pohyb zboží

- Překážky obchodu k odstranění:
- - fiskální
    - cla a jiné dávky, daňová diskrim.
- - jiné (administrativní)
    - množstevní omezení, zákazy dovozu a vývozu

Administrativní překážky. Kvantitativní omezení dovozu a opatření s rovnocenným účinkem 1

- Čl. 28 – chybí definice (vymezení)
- **Dassonville (8/74):** jakékoli opatření státu, které znamená
  - přímé nebo nepřímé
  - skutečné nebo potencionální

  omezení pohybu zboží

Kvantitativní omezení dovozu a opatření s rovnocenným účinkem 2

- Neadekvátní šíře „dassonvillské“ definice
- **Cassis de Dijon (120/78):** odůvodněná omezení:
  - kategorické požadavky (vitální zájmy) státu uznávané komunitárním právem
  - proporcionalita a nezbytnost jejich uplatnění

Kvantitativní omezení dovozu a opatření s rovnocenným účinkem 3

- další narušení „dassonvillské“ definice
- **Keck a Mithouard (C-267,268/91):**
- nediskriminační marketingové metody přípustné
- faktická opatření členského státu, nečinnost **(jahody)**

Kvantitativní omezení dovozu a opatření s rovnocenným účinkem: dovolené výjimky (čl. 30)

- ochrana veřejné mravnosti
- ochrana veřejného pořádku a bezpečnosti
- ochrana života a zdraví
- ochrana kulturního bohatství
- ochrana práv k duševnímu vlastnictví
- obecná podmínka: není svévolná diskriminace ani skryté omezování obchodu

Metodika určování přípustnosti opatření:

- výjimka podle čl. 30:
  - **ANO –** opatření přípustné
  - **NE –** pokračování k judikatuře ESD
- výjimka obsažená v judikatuře k čl. 28:
  - **ANO** – opatření přípustné
  - **NE** – opatření definitivně nepřípustné

Volný pohyb služeb

- Poskytování služby v jiném členském státě
- Zákaz diskriminace podle státní příslušnosti
- Nesystematičnost a nahodilost činnosti
- Směrnice o službách: podmínky poskytování služeb